

АНАЛІЗ РИНКУ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ОСНОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ПЕРЕКЛАДАЧІВ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Резюме

Статтю присвячено комплексному аналізу вітчизняного ринку перекладацьких послуг з метою розкриття основних змін, які відбулися за останні десятиріччя, та виявлення новітніх тенденцій у роботі перекладачів. Розуміння процесів, які відбуваються на зазначеному ринку та врахування вимог, які висуваються до перекладачів в умовах інноваційної професійної діяльності вбачається автором основою для побудови ефективної методики навчання перекладу у закладах вищої освіти (ЗВО).

У ході дослідження було з'ясовано, що до основних перекладацьких послуг, що надаються українськими топ-компаніями, належать: технічний та галузевий переклад (68% від усього обсягу перекладів); локалізація сайтів і програмного забезпечення (20%); усний переклад (7%); переклад аудіо й відео матеріалів (5%).

До кандидатів на посаду перекладача провідні українські компанії висувають п'ять основних вимог, а саме: 1) володіння перекладацькими технологіями (100% компаній); 2) досвід роботи (70% перекладацьких компаній зазначають як обов'язкову вимогу; 30% – як бажану та таку, що надає перевагу); 3) бездоганне володіння мовою тексту оригіналу та тексту перекладу (100% компаній); 4) вища філологічна та/або спеціальна освіта (60% компаній); 5) наявність спеціалізації (70% компаній).

У статті проаналізовано думки провідних вітчизняних та зарубіжних вчених щодо відповідності підготовки студентів у ЗВО до ринкових вимог, визначених вище у нашому дослідженні. Серед причин невідповідності начальних планів інноваційній професійній діяльності перекладача зазначено збільшення дисциплін загальнонаукового спрямування за рахунок зменшення фахових, відсутність спеціалізації, слабка підготовка з інформаційних технологій, відсутність науково-природничих дисциплін, переважання у навчальних планах дисциплін з усного та художнього перекладу.

Автор аналізує педагогічну систему професійної підготовки майбутніх перекладачів на основі вимог ринку перекладацьких послуг (Gabr, 2001) як ефективну основу для створення навчальних планів та програм фахової підготовки майбутніх конкурентоздатних фахівців з перекладу.

Ключові слова: *заклади вищої освіти; педагогічна система; провідні перекладацькі компанії України; професійна підготовка; ринок перекладацьких послуг; студенти-перекладачі.*

Вступ. *Інноваційна професійна діяльність перекладача є складним процесом, який керується сучасними тенденціями ринку перекладацьких послуг та визначається ключовими факторами глобалізації та комп'ютеризації*

сучасного суспільства. У таких умовах, традиційна модель перекладацької діяльності трансформується та набуває нового змісту. Це, як зауважують вітчизняні науковці (Ковтун, Гармаш, & Хайдарі, 2020: 60), в свою чергу, вимагає трансформації освітньої парадигми та залучення до освітнього процесу інноваційних технологій навчання для вдосконалення якості підготовки майбутніх фахівців. Основним фактором успішного працевлаштування майбутніх фахівців з перекладу стає їх конкурентоспроможність. Таким чином, ключовим показником ефективності вищої освіти загалом є ступінь орієнтованості освітніх програм на ринок праці. Цей процес може бути реалізований завдяки систематизованій взаємодії академічного товариства та працедавців. Формалізуватися цей процес може у вигляді критеріїв та вимог до випускників щодо їх придатності до здійснення практичної діяльності. Усе це потребує адаптації процесу професійної підготовки студентів-перекладачів з урахуванням мінливої кон'юнктури перекладацького ринку в Україні. Наведене вище красномовно свідчить про актуальність та своєчасність цієї праці.

Аналіз досліджень і публікацій свідчить, що спроби огляду ринку перекладацьких послуг в процесі підготовки кваліфікованих фахівців були метою дослідження Є. Беседіної, Н. Зінукової, А. Калякіна, В. Ліпатової, Л. Мінакової, А. Ольховської, М. Al-Batineh, L. Bilali, M. Gabr, M. O'Hagan, M. D. Olvera-Lobo та інших. Відповідність фахової підготовки перекладачів до вимог роботодавців досліджували О. Бондаренко, Д. Троїцький, В. J. Ваєр, D. Сао, D. Gile. **Мета дослідження** полягає в детальному аналізі ринку перекладацьких послуг задля виявлення основних тенденцій та окреслення перспектив внесення відповідних коректив до моделі фахового навчання перекладачів. **Завдання дослідження:** 1) дослідити історію формування ринку перекладацьких послуг в Україні та визначити основні характерні риси, що відображають його сучасний стан; 2) виокремити найпопулярніші сфери послуг, що надаються провідними українськими компаніями з перекладу; 3) дослідити вимоги роботодавців до кваліфікації перекладачів в Україні; 4) проаналізувати відповідність підготовки студентів-перекладачів у ЗВО до ринкових вимог; 5) на основі розуміння процесів, які відбуваються на

сучасному ринку перекладацьких послуг, окреслити педагогічну систему підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності.

Методи дослідження. Для реалізації мети дослідження було використано комплекс теоретичних методів наукового пізнання, зокрема вивчення, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукової літератури з проблеми дослідження, систематизація і узагальнення отриманих даних, що дали змогу з'ясувати стан та перспективи сучасного ринку перекладацьких послуг в Україні, виокремити основні невідповідності професійної підготовки студентів-майбутніх перекладачів до вимог та викликів сучасного ринку, а також окреслити модель адаптації навчального процесу до потреб ринку послуг перекладу з подальшим коригуванням навчальних планів та програм підготовки майбутніх перекладачів.

Результати. Оскільки професійна підготовка сучасних фахівців з перекладу в умовах інноваційної професійної діяльності невід'ємно пов'язана з ринковими відносинами, логіка дослідження спонукала нас розпочати з аналізу сучасного стану та вимог ринку перекладацьких послуг в Україні.

Український ринок перекладацьких послуг у своєму сучасному вигляді почав формуватися лише на початку 90-х років минулого сторіччя. В історії його розвитку виділяються такі основні періоди (Беседіна, 2010; Зінукова, 2014; Ольховська, 2018):

- 1990 – 1998 рр. – поява перших бюро перекладів, низька конкуренція, відсутність будь-яких джерел інформації про учасників ринку;
- 1998 – 2004 рр. – консолідація невеликих компаній в більш потужні. Ринок розширюється й стає прозорішим, але ще залишається неструктурованим. Створюється Всеукраїнська громадська організація «Асоціація перекладачів України» (АПУ) (1999 р.), проводяться науково-практичні семінари перекладачів. З поширенням Інтернету компанії поступово виходять на міжнародний рівень;
- 2004 – 2008 – відзначається значне зростання конкуренції; більшу частину послуг надають невеликі перекладацькі компанії, серед яких тільки у Києві налічується більше 100. Зростає ринок перекладачів – приватних

підприємців. З метою захисту ринку перекладацьких послуг починає діяти система добровільної сертифікації перекладачів у рамках національних професійних об'єднань. Розробляються й широко використовуються стандарти забезпечення якості перекладів (Стандарт СТТУ АПУ 001-2000 та Стандарт СТТУ АПУ 002-2000).

➤ 2008 – 2014 – конкуренція продовжує зростати. На ринку з'являється все більша кількість компаній, що надають послуги не тільки з перекладу, а й пропонують мовну підготовку бажаючих вивчати іноземні мови. Перекладацька діяльність стає повноправним виробництвом із своїм набором галузевих стандартів й інструментарію спілкування із клієнтом завдяки сучасним прийомам маркетингу та іншим ринковим способам просування послуг до кінцевого споживача. Однак, на цьому етапі ринок все ще залишається неструктурованим і дещо стихійним та відзначається слабкою інформаційною відкритістю. На ринку тільки починають визначатися лідери, поширюється значне розшарування, на яке значно впливає несприятлива економічна ситуація в країні.

➤ 2014 – по теперішній час – сфера послуг компаній значно розширюється і відтепер не обмежуються суто перекладом, а характеризується наданням послуг з локалізації чи мовних послуг загалом із залученням широкого спектру технічних засобів для забезпечення своєї діяльності. На ринку з'являються великі перекладацькі компанії, які працюють не лише на вітчизняній, але й на міжнародній арені, перекладацький бізнес поступово набуває прозорості, з'являються перші рейтинги вітчизняних перекладацьких компаній («Украинские переводческие компании», 2016). Глобалізація та комп'ютеризація стають основними критеріями визначення перекладацької галузі. До негативних рис українського ринку перекладу можна віднести хаотичність бізнесу, його недостатню структурованість, а також відсутність належної законодавчої бази.

За даними агенції незалежної дослідницької організації, що займається проведенням об'єктивних досліджень та аналізом комерційної діяльності, у галузі перекладу й локалізації Common Sense Advisory Inc., обсяг світового ринку мовних послуг зростає на 5-10% щороку, а у світі налічується більш ніж 26 тисяч перекладацьких компаній. За їхніми підрахунками, загальний обсяг світової мовної

індустрії в 2016 році оцінювався в 40 мільярдів доларів, також очікується, що у 2021 році він складатиме 46 мільярдів.

Є. Беседіна (2010) виділяє чотири основні причини динамічного розвитку вітчизняного ринку перекладів за останні роки, а саме: 1) глобалізація; 2) розвиток світової торгівлі й вихід компаній на нові міжнародні ринки; 3) розвиток ринку ІТ та Інтернет-технологій; 4) аутсорсинг, у результаті якого компанії передають роботу професійним перекладацьким компаніям.

Водночас, за даними, представленими на щорічній українській конференції УТІС (2016), очевидно, що ринок перекладацьких послуг в Україні зазнає впливу загальної економічної ситуації. У 2016 році ВВП України зросло на 3%, порівняно із 2015 роком, але рівень інфляції збільшився на 43%. Аби встигати за темпами інфляції і не працювати без збитків, компанії змушені пропонувати досить низькі ставки на переклад – в середньому 100 грн. за сторінку тексту, з якої перекладач отримує половину. Заробітна плата перекладачів у 2016 році в середньому складала 200 євро, що вдвічі менше, ніж у 2013 році.

Узагальнюючи досвід науковців (Зінукова, 2014; Al-Batineh, Bilali, 2017; O’Hagan, 1996; Olvera-Lobo, 2005) та усе наведене вище, можна стверджувати, що у ХХІ столітті ринок перекладу став:

➤ *глобальним*: комерційні ініціативи вийшли за рамки геополітичних кордонів, і в наш час будь-яка успішна компанія на ринку повинна виходити на міжнародний рівень, рекламувати свою продукцію за кордоном та брати участь у міжнародній торгівлі;

➤ *децентралізованим*: ринок перекладацьких послуг позбавлений будь-якого центру, оскільки в умовах розмиття економічних кордонів, замовлення перекладів для компанії, установ чи приватних клієнтів відбувається як на внутрішньому (національному), так і на міжнародному ринку. Це розширює поле професії, в наслідок чого перекладачам стає важче обрати певну спеціалізацію, та відповідну підготовку. Нескінченно різноманітна тематика текстів перекладу, використання комп’ютерних засобів перекладу стають у результаті тим, що допомагає одержати перевагу над іншими перекладачами зі всього світу;

➤ *спеціалізованим*: поряд з децентралізацією ринку, сучасні технології також опосередковано впливають на типи текстів, з якими працюють перекладачі. Звичайно, і дотепер присутній попит на переклад фінансових, комерційних та науково-технічних текстів, але прогрес у сфері телекомунікації та програмного забезпечення, зокрема, спричинив значне збільшення обсягу перекладу. Навіть короткий огляд сучасного ринку виявляє, що матеріали, пов'язані з програмним забезпеченням та веб-сайтами, зараз перекладаються професійними перекладачами. Це пояснюється тим, що адаптація до різних мов і культур та локалізація, передбачає набагато більше, ніж простий переклад вмісту чи меню сайту. Галузевий переклад, що бурхливо розвивається у наш час, має певну спеціалізацію та вимагає спеціальної підготовки перекладача. Образ перекладача-універсала відходить у минуле, адже сучасний перекладач опановує певну галузь (або кілька галузей) в яких спеціалізується. Йому доводиться постійно поповнювати свої знання в обраній сфері як у плані нової термінології, так і сучасних технічних засобів перекладу;

➤ *динамічним*: у сучасному динамічному суспільстві, що постійно піддається змінам, важко надати однозначну оцінку ринку перекладу, а ще важче передбачити, які сектори потребуватимуть найбільше перекладів навіть у найближчій перспективі. Оскільки ринок перекладацьких послуг тісно пов'язаний з інноваціями у галузі технологій, то перекладачі змушені опановувати все нові та нові галузі, та завжди бути в курсі останніх досягнень науки та техніки;

➤ *віртуальним*: Інтернет та сучасні інформаційно-комунікаційні технології змінили робоче середовище перекладачів, в тому числі відносини між перекладачами та клієнтами, як посередниками, так і кінцевими користувачами. Раніше перекладачі знаходились та надавали свої послуги у конкретному географічному районі. Фактично, таких обмежень більше немає, більшість послуг з перекладу пропонуються та надаються через Інтернет. Для багатьох перекладачів-фрілансерів, це їхній головний, а деколи, і єдиний засіб залучення клієнтів. Деякі агентства надають перевагу існуванню виключно у віртуальній реальності, тоді як інші мають фізичні офіси для координації роботи свого перекладацького

персоналу, але навіть за таких умов, цей персонал обслуговує «віртуальних» або он-лайн клієнтів;

➤ *вимогливим*: ринок перекладацьких послуг встановлює все коротші та чіткіші терміни для виконання проекту. Разом з тим, щоденний обсяг перекладу зростає неймовірними темпами. Більшість професійних перекладачів змушені прийняти такі умови, в іншому випадку вони втратять замовлення. Клієнти також стали вибагливішими щодо якості перекладів, а точніше, щодо власних «критеріїв якості», які обмежують певну «свободу» перекладачів, наприклад шляхом створення замовниками власних глосаріїв та термінологічних баз.

➤ *технологізованим*: із кожним роком з'являється все більше й більше технологій, спрямованих на забезпечення оптимізації діяльності перекладача при виконанні письмового та усного перекладу. На сучасному етапі перекладач, який не володіє новітніми технологіями автоматизації перекладу, одразу ж втрачає свою конкурентоздатність та автоматично стає аутсайдером ринку.

Наступним кроком нашої наукової розвідки було дослідження найпопулярніших сфер діяльності на ринку перекладацьких послуг та визначення вимог роботодавців до кваліфікації перекладачів. Ми вирішили проаналізувати вимоги, які висувуються до них провідними вітчизняними перекладацькими компаніями та звернулися до рейтингу Translationrating провідних українських перекладацьких компаній за 2018 рік, який формується відомим аналітиком в сфері індустрії перекладів і локалізації К. Дранчем. У рейтингу представлено десять найкращих перекладацьких агентств України (Обзор украинского рынка, 2018): InText (Дніпро), Translatel (Кропивницький), Профпереклад (Київ), Technolex Translation Studio (Київ), Київське обласне бюро перекладів (Київ), Kyev Language Services (Київ), Yeranoff (Київ), МСП «Філін» (Харків), МК:Translations (Київ), Азурит-В (Київ).

Інформацію для порівняння узагальнено у Таблиці 1:

Порівняльний аналіз сфер діяльності та вимог до перекладачів провідних перекладацьких компаній України

Назва / місто розташування	Сфери послуг, що надаються компанією	Вимоги перекладацької компанії до кандидатів на посаду перекладача
1. In Text (Дніпро)	<ul style="list-style-type: none"> Субпідряди – 90%; Технічний та галузевий переклад; Локалізація; Настільне видавництво; Локалізація медіа; Озвучка та дубляж; Субтитри; Інформаційно-маркетингові послуги; Перевірка якості перекладу. 	<ul style="list-style-type: none"> Відмінне володіння як іноземною, так і рідною мовою; Спеціалізація з певних галузей знань (наприклад, IT, автомобільна, юридична галузь тощо); Комп'ютерна грамотність та доступ у будь-який час до електронної пошти; Більше 5 років досвіду письмових перекладів; Доступ до електронних та друкованих словників; Вимога до продуктивності: виконання письмового перекладу в обсязі 3–6 сторінок на день; Навички володіння програмою пам'яті перекладів (Trados).
2. Translatel (Кропивницький)	<ul style="list-style-type: none"> Субпідряди – 90%; Письмовий переклад (технічний та галузевий); Локалізація ПЗ; Редагування машинного перекладу; Адаптація; Розробка нормативних ресурсів; Культурологічний консалтинг; Транскрибування; Субтитрування. 	<ul style="list-style-type: none"> Відмінне володіння рідною та іноземною мовами; Спеціалізація з певних галузей знань; Рівень кваліфікації для трансляційного та не трансляційного програмного забезпечення; Досвід роботи перекладачем вважається перевагою.
3. Профпереклад (Proftranslation) (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Медичний та фармацевтичний переклад — 30%; Субпідряди — 20%; Юридичний переклад — 30%. 	<ul style="list-style-type: none"> Бездоганне володіння мовою тексту оригіналу та тексту перекладу; Наявність спеціалізації; Володіння CAT-інструментами; Вища філологічна та/або спеціальна освіта; Досвід роботи перекладачем не менше 2 років; Можливість виконувати переклади щоденно.
4. Technolex Translation Studio (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Технічний та галузевий переклад; Локалізація; Сфера IT-технологій – 55%. 	<ul style="list-style-type: none"> Вища перекладацька / лінгвістична / філологічна освіта; Досвід роботи перекладачем від 3 років; Додаткова освіта або досвід роботи за спеціалізацією вкрай бажані; Відповідальне ставлення до роботи; Досвід або готовність навчитися працювати в Smartcat; Досвід проживання в інших країнах; Знання стилістичних настанов відносно перекладу провідних світових компаній у сфері ІКТ (Microsoft, Google, Apple, EMC).
5. Київське обласне бюро перекладів (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Письмові та усні переклади; Легалізація документів; Локалізація інтернет-ресурсів. 	<ul style="list-style-type: none"> Вища лінгвістична освіта; Досвід роботи перекладачем не менше 3-х років (досвід співпраці з бюро перекладів вітається); Істотний досвід роботи в одній з перерахованих сфер: економіка, юриспруденція, медицина, будівництво, нафтогазова галузь, інженерія, інформаційні технології (при цьому вкажіть свою спеціалізацію); Високий рівень якості перекладу, Відповідальність і пунктуальність в дотриманні термінів замовлень; Вміння працювати із засобами автоматизації перекладу (CAT-tools).
6. Kyev Language Services (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Письмовий переклад (технічний та галузевий); Усний переклад; Легалізація документів; Локалізація ПЗ. 	<ul style="list-style-type: none"> Відмінне володіння рідною та іноземною мовами; Філологічна грамотність; Знання в сфері інформаційних технологій; Володіння CAT-інструментами; Досвід роботи перекладачем є вкрай бажаним.
7. Uranoff (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Субпідряди – 90%; Письмовий переклад (технічний та галузевий); Редагування; Нотаріальне завірнення документів; Усний переклад; Компютерна верстка. 	<ul style="list-style-type: none"> Бездоганне володіння мовою тексту оригіналу та тексту перекладу; Наявність вищої філологічної та/або спеціальної освіти; Наявність спеціалізації, тобто володіння термінологією у певних галузях, перелік яких надається компаніями; Досвід або володіння CAT-інструментами; Відповідальність.
8. МСП «Філін» (Харків)	<ul style="list-style-type: none"> Письмовий переклад (технічний та галузевий); Усний переклад; Локалізація; Аудіовізуальний переклад; Художній переклад; Переклад документів; Нефро-машинний переклад; Редагування. 	<ul style="list-style-type: none"> Відмінне володіння як іноземною, так і рідною мовою; Знання та досвід роботи в одній з перерахованих сфер: економіки, юриспруденції, медицини, будівництва, нафтогазової галузі, інженерії, інформаційних послуг тощо; Комп'ютерна грамотність; Вміння працювати із засобами автоматизації перекладу (CAT-tools); Пунктуальність у дотриманні термінів замовлень; Готовність до навчання.
9. МК: Translations (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Письмовий переклад (технічний та галузевий); Усний переклад; Транскреція (переклад тексту та візуальних образів); Апостілювання документів; Локалізація сайтів; Аудіо-візуальний переклад. 	<ul style="list-style-type: none"> Наявність професійної освіти; Знання термінології у сфері текстів перекладу, які Ви вмієте та можете перекладати; комп'ютерна грамотність; Доступ до мережі Інтернет та електронної пошти; Володіння CAT-інструментами; Досвід роботи за спеціальністю.
10. Азуриг-В (Київ)	<ul style="list-style-type: none"> Усний переклад; Письмовий переклад (технічний та галузевий); Локалізація; Реферативний переклад; Апостиль; Переклад інструкцій. 	<ul style="list-style-type: none"> Відмінне володіння рідною та іноземною мовами; Досвід перекладацької діяльності більш як 5 років досвіду активної роботи; Впевнений користувач ПК, постійний доступ в Інтернет; Вміння працювати із засобами автоматизації перекладу (CAT-tools); Уважність, оперативність.

(за даними рейтингу Translationrating, 2018)

Отже, як впливає з проведеного дослідження, всі типи перекладацьких послуг, що надаються українськими топ-компаніями можна розділити на чотири

групи: технічний та галузевий переклад, за оцінками фахівців, становить 68% від усього обсягу перекладів; на локалізацію сайтів і програмного забезпечення припадає 20%; переклад аудіо й відео матеріалів займає лише 5%; усний переклад – 7%. Найбільш поширеною мовою, як для письмового, так і для усного перекладу є англійська мова. Англо-український переклад, як зауважує Н. Зінукова (2014, с. 46) , є найбільш розповсюдженим, на нього припадає 50 –75% від загального обсягу послуг перекладу на українському ринку.

Враховуючи проведений вище аналіз доходимо висновку, що до кандидатів на посаду перекладача провідні українські компанії висувають п'ять основних вимог, а саме: 1) володіння перекладацькими технологіями (100% компаній); 2) досвід роботи (70% перекладацьких компаній зазначають як обов'язкову вимогу; 30% – як бажану та таку, що надає перевагу); 3) бездоганне володіння мовою тексту оригіналу та тексту перекладу (100% компаній); 4) вища філологічна та/або спеціальна освіта (60% компаній); 5) наявність спеціалізації (70% компаній).

Серед особливих вимог, на які звертають увагу топові українські компанії у процесі найму працівників, слід виокремити наступні: вимога до продуктивності виконання письмового перекладу (InText; Профпереклад); досвід проживання в інших країнах (Technolex Translation Studio); відповідальність та пунктуальність (Technolex Translation Studio; Київське обласне бюро перекладів; Yeranoff; МСП «Філін»); уважність та оперативність (Азурит-В); готовність до навчання (Technolex Translation Studio; МСП «Філін»).

Дискусія. Розуміння зазначених вище процесів, які відбуваються на сучасному ринку перекладацьких послуг є обов'язковою умовою для побудови ефективної педагогічної системи формування готовності майбутніх фахівців до інноваційної професійної діяльності. Одержані результати підтверджуються думками інших вчених, які досліджували відповідність підготовки студентів у ЗВО до ринкових вимог. Проаналізуємо деякі з них:

О. Бондаренко (2018), порівнюючи вимоги до підготовки випускників з перекладу в ЗВО та реальні умови ринку перекладацьких послуг в Україні,

доходить висновку, що викладачі українських ЗВО та представники сфери перекладацьких послуг мають різне уявлення щодо кола професійних компетенцій майбутніх перекладачів. На його погляд, причина – у відірваності вищої освіти від ринку, недостатності повноцінних контактів між представниками ЗВО та професійного середовища постачальників перекладацьких послуг. Найбільша невідповідність, на думку дослідника, полягає у компетентностях, що визначають сам професійний профіль письмового перекладача. У той час, як представники академічного середовища вважають найбільш значущими факторами становлення перекладача як професіонала наявність диплому ЗВО за спеціальністю, професійну гнучкість та обізнаність у сфері надання лінгвістичних послуг, для перекладацької галузі важливішими стають досвід професійного перекладу, досвід та знання в інших предметних галузях, відмінних від перекладу або філології, розуміння місця й ролі перекладача в загальному процесі створення перекладацького продукту.

Д. Троїцький (2019) у своєму дослідженні також вказує на деяку відірваність професійної підготовки студентів-майбутніх перекладачів від вимог та викликів сучасного ринку. На його думку проблемою є невідповідність начальних планів інноваційній професійній діяльності перекладача, у яких необґрунтованим є переважання дисциплін загальнонаукового спрямування за рахунок зменшення фахових. На думку вченого, майбутній фахівець з перекладу отримує дуже слабку підготовку з інформаційних технологій, а практикум з мови абсолютно не відповідає спеціалізації перекладача, не формує навички роботи з реальними текстами – сплутаними та помилковими.

Серед основних проблем підготовки майбутніх перекладачів у вищій школі, що не вписуються в реалії сучасного ринку перекладу, автор наводить такі:

➤ *необґрунтоване переважання усного перекладу*: це є невиправданим з погляду на те, що на сучасному ринку перекладацьких послуг замовлень на усний переклад в рази менше, ніж на письмовий, а за межами мільйонників їх практично немає зовсім;

➤ *надмірна увага до художнього перекладу*: в сучасних реаліях ринок перенасичений попитом на технічний переклад, в той час, як сфера художнього перекладу з огляду на її обмеженість та особливі вимоги є майже «заповненою нішою», куди перекладачеві-початківцю буде важко потрапити;

➤ *відсутність науково-прикладних дисциплін*: в навчальних планах філологічного напрямку нерідко відсутні дисципліни математичного та природничого профілю, що позбавляють випускника перекладацької спеціальності цілого пласта світової культури, куди відносяться наука і техніка. До прикладу, в інженерній освіті до 40% навчального часу відводиться на гуманітарні дисципліни. Це приводить до зменшення конкурентоздатності випускника-філолога порівняно з випускником-інженером, котрий набагато краще підготовлений до сучасних умов на ринку праці;

➤ *відсутність спеціалізації*: ЗВО готують «перекладачів загального профілю», не фахівців, які володіють якоюсь конкретною тематикою. Однак, на диверсифікованому ринку перекладу, спеціалізований переклад у конкретній галузі і є тією «родзинкою», яка надає безперечну перевагу одному конкуренту над іншим;

➤ *дуже слабка підготовка з інформаційних технологій*: володіння системами Translation Memory, Machine Translation, CAT-tools, зокрема SDL Trados, у перекладацькій галузі є обов'язковою компетенцією письмового перекладача. Це дає змогу заощадити час при виконанні перекладу, елімінує різноманітність термінології і збільшує продуктивність праці. Крім того, майбутньому перекладачеві потрібно вміти працювати з pdf-файлами (перекладачеві технічної літератури – з кресленнями і 3D-моделями також), виконувати *align*, передавати великі файли по FTP, вміти комбінувати і конвертувати основні формати файлів, застосовувати системи автоматичного перекладу і пам'яті перекладів (Trados, OMEGAT, DejaVu, WordFast), використовувати електронні словники (Lingvo, Multilex) тощо. Це все є типовими професійними завданнями, які чомусь нівелюються при підготовці фахівців з перекладу.

Відтак, в організації університетської підготовки студентів-майбутніх перекладачів логічним видається підхід (Garb, 2001), в якому в основу ходу розробки педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів покладено визначення вимог ринку перекладацьких послуг.

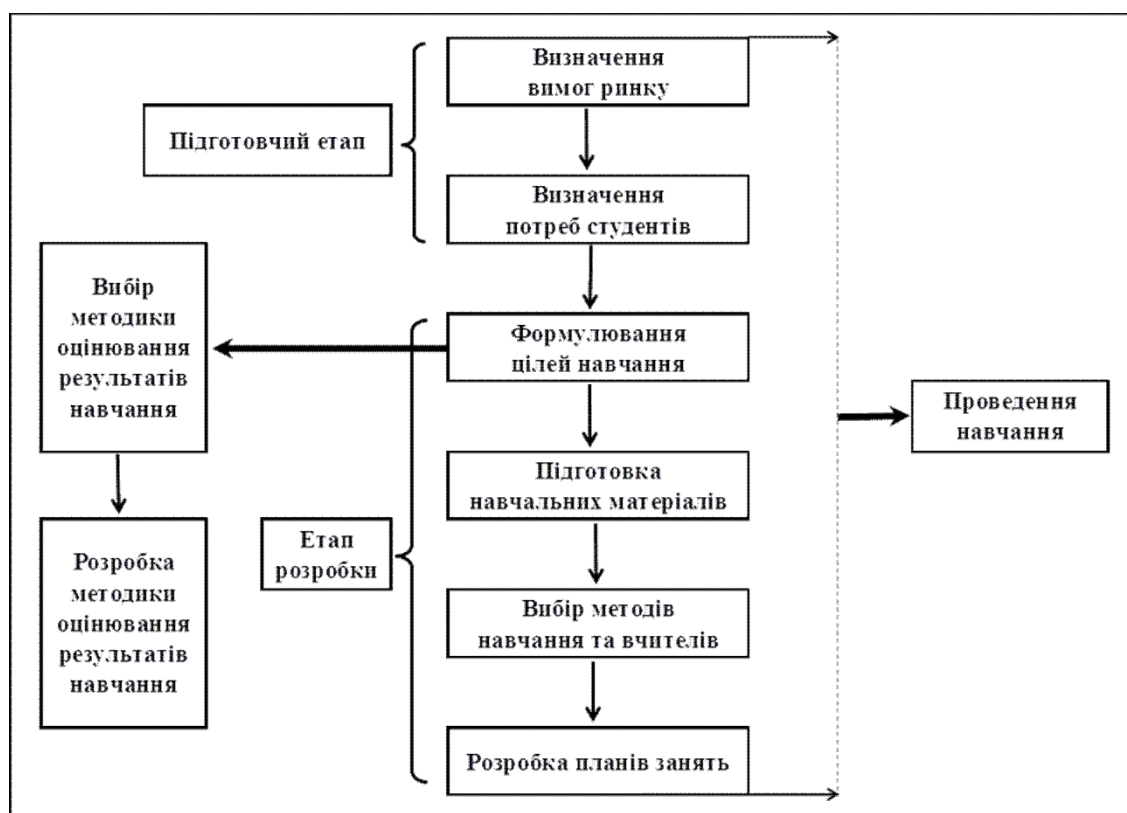

Рис. 1. Хід розробки педагогічної системи професійної підготовки майбутніх перекладачів (Garb, 2001)

Як випливає з рис. 1., розробка педагогічної системи фахового навчання майбутніх перекладачів має розпочинатися з підготовчого етапу визначення вимог ринку та потреб студентів. Етап розробки включає формулювання цілей навчання, підготовку навчальних матеріалів, вибір методів навчання та вчителів, а також розробку планів занять. Відповідно, метою цього підрозділу є детальний аналіз ринку перекладацьких послуг задля виявлення основних тенденцій та окреслення перспектив внесення відповідних коректив до моделі фахового навчання перекладача.

Висновки. Виходячи із вищесказаного, зауважимо, що індустрія перекладу невинно та стрімко розвивається, піддаючись впливу глобалізації та комп'ютеризації. На ринку перекладацьких послуг конкурентоспроможним

вважають фахівця, котрий відмінно володіє лінгвістичною та перекладацькою компетентністю, має технологічну грамотність та знання систем автоматизації перекладів, а також володіє певною спеціалізацією, тобто термінологічною базою та досвідом перекладу в конкурентній предметній галузі. У зв'язку з цим, дуже важливою стає створення відповідної методики навчання перекладу, що має ґрунтуватися на актуальній інформації про стан і особливості ринку, а також про вимоги, які висуваються роботодавцями в процесі найму.

Подальші дослідження з теми варто спрямувати на порівняльний аналіз ринку перекладацьких послуг в інших європейських країнах та світі, а також створення та розробку методики навчання майбутніх перекладачів в ринкових умовах інноваційної діяльності.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

Беседіна, Є. В. (2010). *Модернізація професійної підготовки майбутніх перекладачів в умовах диверсифікації університетської освіти*. (Дис. канд. пед. наук). Кримський гуманітарний університет, Ялта.

Бондаренко, О. С. (2018). Профіль письмового перекладача: професійні компетенції очима вишів та індустрії. *Наукові записки*, 165, 447-453.

Зінукова, Н. В. (2014). Професійна підготовка перекладачів у сучасних умовах: вимоги ринку перекладацьких послуг. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Педагогіка і психологія. Педагогічні науки*, 2 (8), 42-47.

Ковтун, О.В., Гармаш, Т.А., & Хайдарі Н.І. (2020). Потенціал технології подкастинг у формуванні іншомовної компетентності майбутніх перекладачів. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія*, 1(16), 60-68. <http://doi.org/10.18372/2411-264X.16.14680>

Обзор украинского рынка – 2018. Взято з: <https://translationrating.ru/>.

Ольховська, А. С. (2018). *Теоретичні і методичні засади розвитку фахової компетентності магістрів-перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій*: (Дис. д. пед. наук). Хмельницький національний університет, Хмельницький.

Троицкий, Д. И. (2019). *Подготовка переводчика в вузе: учебный план vs. реальная жизнь*. Взято з <https://www.toptr.ru/library>.

Украинские переводческие компании – 2016. Взято з: <https://translationrating.ru>.

Al-Batineh, M., & Bilali, L. (2017). Translator training in the Arab world: are curricula aligned with the language industry? *The Interpreter and Translator Trainer*, 11(2–3), 187-203.

Gabr, M. (2001). Toward a Model Approach to Translation Curriculum Development. *Translation Journal*, 5(2). Retrieved from: <http://translationjournal.net/journal/16edu.htm>.

O'Hagan, M. (1996). *The Coming Industry of Teletranslation*. Clevedon, England: Multilingual Matters.

Olvera-Lobo, M.D., Quero-Gervilla, E., Muñoz-Martín, R., Muñoz- Raya, E. Murillo-Melero, M., Robinson, B., ...& Domínguez-López, C. (2005). Translator Training and Modern Market Demands. *Perspectives: Studies in Translatology*, 13(2), 132-142. <http://doi10.1080/09076760508668982>

UTIC-2016. Обзор украинского рынка переводов. Взято з: <https://2016.utic.eu/>.

REFERENCES

Besedina, Y. V. (2010). *Modernizatsia profesiynoi pidhotovky maybutnikh perekladachiv v umovakh dyversyfikatsii universytetskoï osvity* [Modernization of professional training of translators to be in the conditions of diversification of higher education]. (Dissertation of Candidate of Pedagogical Sciences). Crimean Humanities University, Yalta.

Bondarenko, O. S. (2018). Profil pysmovoho perekladacha: profesiyni kompetentsiyi ochyma vyshiv ta industriyi [Translator profile: professional competencies from the perspective of universities and industry]. *Naukovi zapysky – Scientific Notes*, 165, 447-453.

Zinukova, N. V. (2014). Profesiyna pidhotovka perekladchiv u suchasnykh umovakh: vymohy rynku perekladats'kykh posluh [Translators' professional training in modern conditions: translation services market requirements]. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelya – Bulletin of Dnepropetrovsk University named after Alfred Nobel. Pedagogy and Psychology. Pedagogical Sciences*, 2 (8), 42-47.

Kovtun, O.V., Harmash, T. A. & Khaidari, N.I. Potentsial tekhnolohii podkastynh u formuvanni inshomovnoi kompetentnosti maybutnikh perekladachiv [Potential of podcasting technology in formation of foreign language competence of future translators]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Pedagogika. Psykholohiya – Bulletin of the National Aviation University. Series: Pedagogy. Psychology*, 1(16), 60-68.

Obzor ukrainskogo rynku – 2018 [The review of the Ukrainian market – 2018]. Retrieved from: <https://translationrating.ru/>.

Olkhovska, A. S. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady rozvytku fakhovoi kompetentnosti mahistriv-perekladachiv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohiy*: [Theoretical and Methodical Foundations of Developing Professional Competence of MA Students Majoring in Translation and Interpreting by Means of Information and Communication Technologies]. (Doctoral dissertation). Khmelnytsky National University, Khmelnytsky.

Troitskiy, D. I. (2019). *Podgotovka perevodchika v vuze: uchebnyy plan vs. realnaya zhizn* [University translator training: curriculum vs. real life]. Retrieved from: <https://www.toptr.ru/>.

Ukrainckiyе perevodcheskiye kompanii – 2016 [Ukrainian translation companies – 2016]. Retrieved from: <https://translationrating.ru/>.

Al-Batineh, M., & Bilali, L. (2017). Translator training in the Arab world: are curricula aligned with the language industry? *The Interpreter and Translator Trainer*, 11(2–3), 187-203.

Gabr, M. (2001). Toward a Model Approach to Translation Curriculum Development. *Translation Journal*, 5(2). Retrieved from: <http://translationjournal.net/journal/16edu.htm>.

O'Hagan, M. (1996). *The Coming Industry of Teletranslation*. Clevedon, England: Multilingual Matters.

Olvera-Lobo, M.D., Quero-Gervilla, E., Muñoz-Martín, R., Muñoz- Raya, E. Murillo-Melero, M., Robinson, B., ...& Domínguez-López, C. (2005). Translator Training and Modern Market Demands. *Perspectives: Studies in Translatology*, 13(2), 132-142. <http://doi10.1080/09076760508668982>

UTIC – 2016. *Obzor ukrainskogo rynku perevodov* [Review of the Ukrainian translation market.]. Retrieved from: <https://2016.utic.eu/>.

M. L. Pylypchuk

THE ANALYSIS OF THE MODERN TRANSLATION MARKET AS THE BASIS FOR TRANSLATION STUDENTS' PROFESSIONAL TRAINING IN TERMS OF THEIR INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY

Abstract

The article deals with a comprehensive analysis of the translation services domestic market in order to reveal the main changes that have occurred over the past decades as well as identify the latest trends in translators' innovative professional activity. The author proves that an effective method of teaching translation in higher education institutions (HEI) should be based on the processes that take place on the translation market and the particular requirements for translators in terms of innovative professional activities.

The study revealed that the main translation services provided by Ukrainian top translation companies include: technical and industry-specific translation (68% of the total volume of translations); localization (20%); interpretation (7%); audio-visual translation (5%).

Leading Ukrainian companies have five main requirements for candidates for the position of a translator, namely: 1) CAT-knowledge (100% of all the companies); 2) working experience (70% of the translation companies mentioned it as a mandatory requirement; 30% – as desirable and preferred); 3) excellent command of the source and target language (100% of all the companies); 4) higher philological and/or special education (60% of the companies); 5) specialization (70% of the companies).

The article also analyzes the compliance of translation students' professional training with the defined market requirements basing on the views of leading domestic and foreign scientists. The author highlights the main reasons for the inconsistency of the syllabuses and the translators' innovative professional activity, namely: the increase of general scientific disciplines due to the decrease of professional ones, lack of specialization, poor information technology training, absence of applied disciplines, the predominance of oral and literary translation disciplines in curricula.

The author analyzes the pedagogical system of translation students' professional training based on the requirements of the translation services market (Gabr, 2001). It is regarded as an effective basis for developing curricula and programs for professional training of competitive translation specialists.

Keywords: *higher education institutions; pedagogical system; professional training; translation services market; translation students; Ukrainian leading translation companies.*